SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 16. marca 2010*

V zadevi C-325/08,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Cour de cassation (Francija) z odločbo z dne 9. julija 2008, ki je prispela na Sodišče 17. julija 2008, v postopku

Olympique Lyonnais SASP

proti

Olivierju Bernardu,

Newcastle UFC,

* Jezik postopka: francoščina.

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, K. Lenaerts, predsednik senata, in P. Lindh, predsednica senata, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, P. Kūris, E. Juhász, A. Borg Barthet in M. Ilešič (poročevalec), sodniki,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,
sodni tajnik: M.-A. Gaudissart, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 5. maja 2009,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Olympique Lyonnais SASP J.-J. Gatineau, odvetnik,

– za Newcastle UFC SCP Celice-Blancpain-Soltner, odvetniki,

– za francosko vlado G. de Bergues in A. Czubinski, zastopnika,

– za italijansko vlado I. Bruni, zastopnica, skupaj z D. Del Gaizom, avvocato dello Stato,

– za nizozemsko vlado C. M. Wissels in M. de Grave, zastopnika,

– za vlado Združenega kraljestva S. Ossowski, zastopnik, skupaj z D. J. Rhee, barrister,

– za Komisijo Evropskih skupnosti M. Van Hoof in G. Rozet, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 16. julija 2009

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 39 ES.

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med klubom Olympique Lyonnais SASP (v nadaljevanju: Olympique Lyonnais) ter O. Bernardom, poklicnim igralcem nogometa, in klubom Newcastle UFC, ustanovljenim po angleškem pravu, zaradi plačila odškodnine, ker je O. Bernard enostransko kršil obveznosti iz člena 23 listine o poklicnem nogometu za sezono 1997–1998 francoske nogometne zveze (v nadaljevanju: listina).

Pravni okvir

Nacionalno pravo

3 V času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari je bilo zaposlovanje poklicnih igralcev nogometa v Franciji urejeno z listino, ki ima status področne kolektivne pogodbe. Naslov III, poglavje IV, listine se je nanašal na skupino tako imenovanih joueurs espoir – „obetavnih“ igralcev med 16. in 22. letom, ki upajo na poklicno kariero in so pri poklicnem klubu zaposleni kot pripravniki s pogodbo za določen čas.

4 Na zahtevo kluba, ki je „obetavnega“ igralca usposabljal, je moral ta na podlagi listine ob koncu svojega usposabljanja prvo pogodbo za poklicnega igralca podpisati s tem klubom. V zvezi s tem člen 23 listine v različici, ki se je uporabljala v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari, določa:

„[…]

Pri rednem prenehanju pogodbe [za ‚obetavnega‘ igralca] je klub upravičen zahtevati, da druga stranka podpiše pogodbo za poklicnega igralca.

[…]“

5 Listina ne vsebuje določb o plačilu nadomestila klubu, pri katerem se je igralec usposabljal, če igralec ob koncu usposabljanja zavrne podpis pogodbe za poklicnega igralca s tem klubom.

6 V takem primeru lahko klub, pri katerem se je „obetavni“ igralec usposabljal, proti njemu na podlagi člena L. 122-3-8 Code du Travail (delovnopravni zakonik) vloži tožbo zaradi kršitev pogodbenih obveznosti na podlagi člena 23 listine, s katero lahko doseže, da se temu igralcu naloži plačilo odškodnine. Ta člen L. 122-3-8 francoskega delovnopravnega zakonika je v različici, ki se je uporabljala v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari, določal:

„Če se stranki ne dogovorita drugače, se lahko pogodba za določen čas predčasno odpove le v primerih hujše kršitve ali višje sile.

[…]

Če delavec krši te določbe, ima delodajalec pravico do odškodnine v višini škode, ki mu je nastala.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

7 Leta 1997 je O. Bernard s francoskim nogometnim klubom Olympique Lyonnais za tri sezone podpisal pogodbo za „obetavnega“ igralca, ki je začela veljati 1. julija tistega leta.

8 Pred iztekom te pogodbe je klub Olympique Lyonnais O. Bernardu predlagal podpis enoletne pogodbe za poklicnega igralca z začetkom 1. julija 2000.

9 O. Bernard je zavrnil podpis te pogodbe in avgusta 2000 podpisal pogodbo za poklicnega igralca s klubom Newcastle UFC.

10 Ko je klub Olympique Lyonnais izvedel za to pogodbo, je zoper O. Bernarda pri Conseil de prud'hommes (delovno sodišče) v Lyonu vložil tožbo, s katero je solidarno od njega in kluba Newcastle UFC zahteval odškodnino. Zahteval je znesek 53.357,16 EUR, ki po navedbah v predlogu za sprejetje predhodne odločbe ustreza plačilu, ki bi ga O. Bernard prejel v enem letu, če bi podpisal pogodbo, ki mu jo je ponudil klub Olympique Lyonnais.

11 Delovno sodišče v Lyonu je odločilo, da je O. Bernard enostransko prekinil pogodbo, in je njemu in klubu Newcastle UFC naložilo solidarno plačilo odškodnine klubu Olympique Lyonnais v višini 22.867,35 EUR.

12 Cour d'appel (pritožbeno sodišče) v Lyonu je to sodbo spremenilo. V bistvenem je bilo mnenja, da obveznost igralca, da ob koncu usposabljanja podpiše pogodbo za poklicnega igralca s klubom, pri katerem se je usposabljal, igralcu prepoveduje podpis take pogodbe s klubom iz druge države članice, kar je v nasprotju s členom 39 ES.

13 Klub Olympique Lyonnais je zoper sodbo pritožbenega sodišča v Lyonu vložil revizijo.

14 Cour de cassation meni, da člen 23 listine mlademu igralcu sicer formalno ne prepoveduje sklenitve pogodbe za poklicnega igralca s klubom iz druge države članice, vendar je njen učinek lahko tak, da mlade igralce ovira ali odvrača od podpisa take pogodbe, ker mu je zaradi kršitve zadevne določbe mogoče naložiti plačilo odškodnine.

15 Cour de cassation poudarja, da se je v postopku v glavni stvari pokazala težava pri razlagi člena 39 ES, ker se postavlja vprašanje, ali je tako omejevanje lahko utemeljeno s ciljem spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih igralcev nogometa, ki je razviden iz sodbe z dne 15. decembra 1995 v zadevi Bosman (C-415/93, Recueil, str. I-4921).

16 Cour de cassation je v teh okoliščinah prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali načelo prostega gibanja delavcev, določeno v [členu 39 ES], nasprotuje določbi nacionalnega prava, na podlagi katere se [‚obetavnemu' igralcu], ki ob koncu obdobja usposabljanja podpiše pogodbo kot poklicni igralec s klubom druge države članice Evropske unije, naloži plačilo odškodnine?

2. Če je odgovor pritrdilen, ali potreba po spodbujanju zaposlovanja in usposabljanja mladih poklicnih igralcev pomeni legitimen cilj oziroma nujni razlog v splošnem interesu, ki utemeljuje tako omejitev?"

Vprašanji za predhodno odločanje

17 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba preučiti skupaj, v bistvu sprašuje, ali sistem, na podlagi katerega se „obetavnemu“ igralcu naloži plačilo odškodnine, kadar ta ob koncu obdobja usposabljanja ne podpiše pogodbe za poklicnega igralca s klubom, v katerem se je usposabljal, ampak s klubom druge države članice, pomeni omejitev v skladu s členom 45 PDEU in ali je v takem primeru ta omejitev utemeljena s potrebo po spodbujanju zaposlovanja in usposabljanja mladih poklicnih igralcev.

Stališča, predložena Sodišču

18 Klub Olympique Lyonnais navaja, da člen 23 listine ni ovira za dejansko prosto gibanje „obetavnih“ igralcev, saj lahko podpišejo pogodbo za poklicnega igralca v drugi državi članici, če plačajo nadomestilo prejšnjemu klubu.

19 Klub Newcastle UFC, francoska vlada, italijanska vlada, nizozemska vlada, vlada Združenega kraljestva in Komisija Evropskih skupnosti trdijo, da sistem, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, omejuje prosto gibanje delavcev, kar je načelno prepovedano.

20 Če bi bilo ugotovljeno, da člen 23 listine ovira prosto gibanje „obetavnih“ igralcev, klub Olympique Lyonnais na podlagi sodbe Bosman meni, da je ta določba utemeljena s potrebo po spodbujanju zaposlovanja in usposabljanja mladih poklicnih igralcev, ker je njen edini cilj omogočiti klubu, pri katerem se je ta usposabljal, da dobi povrnjene stroške usposabljanja.

21 Nasprotno pa klub Newcastle UFC trdi, da zgoraj omenjena sodba Bosman jasno izenačuje vsako „nadomestilo za usposabljanje“ z omejitvijo, ki ni v skladu s prostim gibanjem delavcev, ker zaposlovanje in usposabljanje mladih igralcev ni nujni razlog v splošnem interesu, ki utemeljuje tako omejitev. Klub Newcastle UFC tudi trdi, da so v skladu z ureditvijo, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, odškodnine določene z arbitrarnimi merili, ki niso vnaprej znana.

22 Francoska vlada, italijanska vlada, nizozemska vlada, vlada Združenega kraljestva in Komisija trdijo, da je v skladu s sodbo Bosman spodbujanje zaposlovanja in usposabljanja mladih igralcev legitimen cilj.

23 Francoska vlada trdi, da v skladu z ureditvijo, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, klub, pri katerem se je igralec usposabljal, lahko zahteva odškodnino, ki ni izračunana na podlagi nastalih stroškov usposabljanja, ampak na podlagi škode, ki jo je ta klub utrpel. Glede na trditve francoske vlade in vlade Združenega kraljestva tak sistem ni v skladu z zahtevami po sorazmernosti.

24 Italijanska vlada meni, da je sistem nadomestila lahko obravnavana kot sorazmerni ukrep za doseganje cilja spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih igralcev nogometa, če je nadomestilo določeno na podlagi jasno opredeljenih meril in izračunano ob upoštevanju stroškov, ki jih je nosil klub, pri katerem se je igralec usposabljal. Ta vlada poudarja, da je možnost zahtevati „nadomestilo za usposabljanje“ posebno pomembna zlasti za majhne klube, ki imajo omejeno strukturo in proračun.

25 Francoska vlada, italijanska vlada, vlada Združenega kraljestva in Komisija se med drugim sklicujejo na pravilnik Mednarodne nogometne zveze (FIFA) o statusu in prestopih igralcev, ki je začel veljati leta 2001, in sicer po nastanku dejanskega stanja v postopku v glavni stvari. Ta pravilnik določa pravila za izračun „nadomestila za usposabljanje“, ki se uporabljajo, kadar igralec ob koncu svojega usposabljanja v eni

državi članici podpiše pogodbo za poklicnega igralca s klubom iz druge države članice. Glede na trditve francoske vlade, vlade Združenega kraljestva in Komisije so ta pravila v skladu z načelom sorazmernosti.

26 Nizozemska vlada bolj na splošno poudarja, da obstajajo razlogi v splošnem interesu, povezani s cilji usposabljanja, s katerimi je mogoče utemeljiti sistem, na podlagi katere lahko delodajalec, ki je delavcu omogočil usposabljanje, od njega zahteva, naj ostane zaposlen pri njem ali pa naj mu plača odškodnino. Ta vlada meni, da mora odškodnina, da bi bila sorazmerna, izpolnjevati dva pogoja, in sicer da je znesek, ki ga je treba plačati, izračunan glede na stroške, ki jih je imel delodajalec zaradi usposabljanja igralca, in da se upošteva, v kakšnem obsegu in koliko časa lahko ima delodajalec koristi od tega usposabljanja.

Presoja Sodišča

Obstoj omejitve prostega gibanja delavcev

27 Najprej je treba opozoriti, da ob upoštevanju ciljev Unije izvajanje športne dejavnosti spada na področje prava Unije, če pomeni gospodarsko dejavnost (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 73, in sodbo z dne 18. julija 2006 v zadevi Meca-Medina in Majcen proti Komisiji, C-519/04 P, ZOdl., str. I-6991, točka 22).

28 Kadar športna dejavnost pomeni plačano dejavnost ali opravljanje storitve za plačilo, kar velja za dejavnosti polpoklicnih ali poklicnih športnikov, še prav posebej spada na področje uporabe člena 45 PDEU in naslednjih ali člena 56 PDEU in naslednjih

(glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Meca-Medina in Majcen proti Komisiji, točka 23 in navedena sodna praksa).

29 V obravnavanem primeru je jasno, da plačana dejavnost O. Bernarda spada na področje uporabe člena 45 PDEU.

30 Dalje je treba poudariti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da člen 45 PDEU ne zajema le ravnanj javnih organov, ampak tudi pravila drugačne narave, ki kolektivno urejajo plačano zaposlitev (glej zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 82 in navedena sodna praksa).

31 Delovni pogoji so v različnih državah članicah urejeni z zakoni in drugim predpisi ter tudi s kolektivnimi pogodbami in drugimi akti, ki so jih sklenili ali sprejeli zasebni subjekti, tako da bi omejitev prepovedi, ki jih določa člen 45 PDEU, zgolj na akte javnih organov lahko povzročila neenakosti pri njihovi uporabi (glej zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 84).

32 V obravnavanem primeru je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da ima listina status nacionalne kolektivne pogodbe, tako da spada na področje uporabe člena 45 PDEU.

33 Nazadnje je glede vprašanja, ali nacionalni sistem, kakršen je sistem v glavni stvari, pomeni omejitev v smislu člena 45 PDEU, treba spomniti, da je namen celote določb

Pogodbe DEU državljanom držav članic olajšati opravljanje različnih poklicnih dejavnosti na ozemlju Unije in da te določbe nasprotujejo ukrepom, ki bi lahko postavili v slabši položaj tiste državljane, ki želijo opravljati gospodarsko dejavnost na ozemlju druge države članice (glej zlasti zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 94; sodbi z dne 17. marca 2005 v zadevi Kranemann, C-109/04, ZOdl., str. I-2421, točka 25, in z dne 11. januarja 2007 v zadevi ITC, C-208/05, ZOdl., str. I-181, točka 31).

34 Nacionalne določbe, ki onemogočajo delavcu, državljanu ene države članice, da zapusti državo izvora zaradi izvajanja svoje pravice do prostega gibanja, ali ga od tega odvračajo, torej omejujejo to svoboščino, tudi če se uporabljajo ne glede na državljanstvo zadevnih delavcev (glej zlasti zgoraj navedene sodbe Bosman, točka 96; Kranemann, točka 26, in ITC, točka 33).

35 Poudariti je treba, da lahko sistem, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, v skladu s katerim mora „obetavni“ igralec, da bi se izognil plačilu odškodnine, ob koncu usposabljanja prvo pogodbo za poklicnega igralca podpisati s klubom, ki ga je usposabljal, tega igralca odvrne od izvajanja pravice do prostega gibanja.

36 Čeprav tak sistem igralcu formalno ne preprečuje podpisa pogodbe za poklicnega igralca s klubom v drugi državi članici, kot je poudaril klub Olympique Lyonnais, pa kljub temu povzroči, da postane izvajanje te pravice manj privlačno.

37 Zato ta sistem omejuje prosto gibanje delavcev, ki je v Uniji zagotovljeno s členom 45 PDEU.

Utemeljitev omejitve prostega gibanja delavcev

38 Ukrep, ki ovira prosto gibanje delavcev, se lahko dovoli le, če se z njim sledi legitimnemu cilju, ki je v skladu s Pogodbo in ga upravičujejo omejitve zaradi nujnih razlogov v splošnem interesu. V takem primeru pa je potrebno tudi to, da je z uporabo takega ukrepa mogoče zagotoviti uresničitev zadevnega cilja in da ne presega tega, kar je potrebno, da se ta cilj doseže (glej zlasti sodbo z dne 31. marca 1993 v zadevi Kraus, C-19/92, Recueil, str. I-1663, točka 32, ter zgoraj navedene sodbe Bosman, točka 104, Kranemann, točka 33, in ITC, točka 37).

39 V zvezi s poklicnim športom je Sodišče že ugotovilo, da je zaradi precejšnje družbene pomembnosti športnih dejavnosti in zlasti nogometa v Uniji treba priznati, da je cilj spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih igralcev legitimen (glej zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 106).

40 Pri ugotavljanju, ali je sistem, ki omejuje prosto gibanje takih igralcev, primeren za to, da se zagotovi uresničitev navedenega cilja, in ne presega tega, kar je nujno za njegovo doseganje, je treba upoštevati – kot je poudarila generalna pravobranilka v točkah 30 in 47 sklepnih predlogov – posebne lastnosti športa na splošno in posebej nogometa ter socialno in izobraževalno funkcijo slednjega. Pomen teh dejavnikov, potrjuje tudi njihova omemba v členu 165(1), drugi pododstavek, PDEU.

41 V zvezi s tem je treba potrditi, kot je Sodišče že razsodilo, da možnost, ki jo imajo nogometni klubi za pridobitev nadomestil za usposabljanje, te klube spodbuja k iskanju talentov in usposabljanju mladih igralcev (glej zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 108).

42 Značilno za naložbe teh klubov v usposabljanje je, da so njihovi donosi po naravi negotovi, saj imajo ti klubi stroške z vsemi mladimi igralci, ki jih zaposlujejo in usposabljajo včasih več let, samo del teh igralcev pa se po koncu usposabljanja odloči nadaljevati kariero poklicnega igralca, bodisi pri klubu, ki jih je usposabljal, bodisi pri drugem klubu (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 109).

43 Poleg tega se stroški usposabljanja mladih igralcev ponavadi le delno povrnejo s koristmi, ki jih imajo od teh igralcev klubi v času njihovega usposabljanja.

44 V teh okoliščinah bi lahko bili klubi, pri katerih se igralci usposabljajo, odvrnjeni od naložb v usposabljanje mladih igralcev, če ne bi mogli dobiti nazaj zneskov, porabljenih za ta namen, kadar igralec ob koncu svojega usposabljanja sklene pogodbo za poklicnega igralca z drugim klubom. Tako je zlasti pri manjših klubih, pri katerih se igralci usposabljajo in katerih naložbe v zaposlovanje in usposabljanje mladih igralcev so na lokalni ravni zelo pomembne za socialno in izobraževalno funkcijo športa.

45 Iz tega izhaja, da je sistem, ki določa plačilo nadomestila za usposabljanje, kadar mladi igralec ob koncu svojega usposabljanja podpiše pogodbo za poklicnega igralca z drugim klubom, in ne s tistim, pri katerem se je usposabljal, načeloma lahko utemeljen s ciljem spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih igralcev. Tak sistem pa mora biti dejansko primeren za doseganje tega cilja in z njim sorazmeren, pri čemer se upoštevajo stroški klubov, ki usposabljajo tako bodoče poklicne igralce kot tudi tiste, ki to ne bodo nikoli postali (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Bosman, točka 109).

46 Iz točk 4 in 6 te sodbe je jasno razvidno, da je za ureditev, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, značilno, da se klubu, pri katerem se je igralec usposabljal, ne plača

nadomestilo za usposabljanje, ampak odškodnina, ki jo mora plačati zadevni igralec zaradi kršitve svojih pogodbenih obveznosti in katere znesek ni odvisen od dejanskih stroškov usposabljanja, ki jih je imel klub.

47 Kot trdi francoska vlada, na podlagi člena L.122-3-8 francoskega delovnopravnega zakonika namreč te odškodnine niso bile izračunane glede na stroške usposabljanja, ki jih je imel klub, pri katerem se je igralec usposabljal, ampak glede na skupno škodo, ki jo je ta klub utrpel. Poleg tega, kakor je poudaril klub Newcastle UFC, je bil znesek te škode ugotovljen na podlagi ocene, ki je temeljila na merilih, ki niso bila vnaprej določena.

48 V teh okoliščinah možnost prejemanja takih odškodnin presega to, kar je nujno za spodbujanje zaposlovanja in usposabljanja mladih poklicnih igralcev ter za financiranje teh dejavnosti.

49 Glede na navedeno je na predloženi vprašanji treba odgovoriti, da člen 45 PDEU ne nasprotuje sistemu, ki zaradi uresničevanja cilja spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih poklicnih igralcev zagotavlja nadomestilo klubu, ki je izvajal usposabljanje, kadar mladi igralec ob koncu obdobja usposabljanja podpiše pogodbo za poklicnega igralca s klubom iz druge države članice, pod pogojem, da je tak sistem primeren za to, da se zagotovi uresničitev navedenega cilja, in ne presega tega, kar je nujno za njegovo doseganje.

50 Ureditev, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v skladu s katero se „obetavnemu“ igralcu, ki ob koncu obdobja usposabljanja podpiše pogodbo za poklicnega igralca

s klubom iz druge države članice, naloži plačilo odškodnine, katere višina ni odvisna od dejanskih stroškov usposabljanja, ni nujna za uresničitev navedenega cilja.

Stroški

51 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člen 45 PDEU ne nasprotuje sistemu, ki zaradi uresničevanja cilja spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih poklicnih igralcev zagotavlja nadomestilo klubu, ki je izvajal usposabljanje, kadar mladi igralec ob koncu obdobja usposabljanja podpiše pogodbo za poklicnega igralca s klubom iz druge države članice, pod pogojem, da je tak sistem primeren za to, da se zagotovi uresničitev navedenega cilja, in ne presega tega, kar je nujno za njegovo doseganje.

Ureditev, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v skladu s katero se „obetavnemu“ igralcu, ki ob koncu obdobja usposabljanja podpiše pogodbo za

poklicnega igralca s klubom iz druge države članice, naloži plačilo odškodnine, katere višina ni odvisna od dejanskih stroškov usposabljanja, ni nujna za uresničitev navedenega cilja.

Podpisi